

Oponentský posudek na bakalářskou práci Kateřiny Vybíralové

Orbánova křesťanská demokracie v kontextu evropských hodnot

Bakalářská práce je věnována konceptu illiberalitvní alias křesťanské demokracie, kterou prosazuje v maďarské politice Viktor Orbán a využívá ji ke kritice politiky EU. Orbán ovšem není jediný, kdo v zemích EU v poslední době přichází s takovou kritikou evropské integrace. Třeba jej počítat k širší vlně nacionalismu a konzervatismu, která se zvedá v Evropě. Orbán ovšem vyniká nad jiné tím, že je schopen své výhrady systematičtěji promyslet, teoreticky odůvodnit a také, že je v tom úspěšný, a to nejenom v maďarské politice. Autorka má tedy své důvody, proč se zaměřuje na Orbána a na Maďarsko. Maďarsko je svým způsobem jasná volba, ale to, že nezmiňuje vlnu antiliberalního nacionalismu a konzervatismu v Evropě, ochuzuje její výklad a brání ji vidět širší ideologické souvislosti.

Předně třeba říci, že práce splňuje všechny náležitosti kladené na bakalářskou práci. Práce má náležitou strukturu. V úvodu autorka osvětluje téma a formuluje otázky, kterými se bude zabývat. Seznam literatury je náležitě zpracován. Autorka z něj průběžně cituje a všechny citace dokládá prameny. Práce se opírá o solidní znalosti odborné literatury, se kterou je autorka schopna na potřebné úrovni pracovat. Osvědčila přitom žádoucí schopnosti teoretického myšlení a své úvahy dokázala srozumitelně formulovat. Struktura práce vychází ze zadaných otázek a je logická. Podivuji se pouze nad členěním práce. Ta má tři kapitoly, z nichž název má pouze ta první. Nicméně obsah práce má průběžné členění nezávislé na kapitolách, celkem 8 částí, které mají ještě subčásti. Postup výkladu je srozumitelný v posloupnosti částí, ale členění do tří kapitol je matoucí.

Hlavní výhradu mám vůči rozlišení neliberální a křesťanské demokracie v Orbánových projevech, které je pro autorku důležité. Jsou to podle ní odlišné teoretickými koncepty. Ve výkladu jsou jim věnovány různé podkapitoly a oba koncepty mají údajně různou prehistorii. Viz: „Koncept neliberální demokracie lze sledovat zpět až k poválečnému období, kdy se mnoho nově nezávislých států v Africe a Asii potýkalo s výzvami spojenými s budováním demokratických institucí.“ (s. 17) Nebo: „Počátky křesťanské demokracie lze najít na konci 19. století, kdy se formovaly katolické konfesní strany jako reakce na dominanci liberalismu a sekularismu.“ (s. 34) Nicméně ve slavném projevu z roku 2018, v němž podle autorky Orbán zavádí koncept křesťanské demokracie, můžeme číst, že oba koncepty spíše ztotožňuje, když křesťanskou demokracii definuje právě jako demokracii neliberální. Viz: „Let us confidently declare that Christian democracy is not liberal. Liberal democracy is liberal, while Christian democracy is, by definition, not liberal: it is, if you like, illiberal.“ Zajímavou otázkou by tedy bylo spíše to, jak Orbán mění pojetí křesťanské demokracie, když ji chápe jako illiberalní demokracii a odlišuje ji tak od reformistického pojetí křesťanské demokracie běžného v západní Evropě, které bylo

jedním ze zdrojů evropské integrace po druhé světové válce. Autorka ale o historických proměnách křesťanské demokracie v konfrontaci s Orbánem mnoho neřekne. Nakonec po výkladu základních pojmů křesťanské a illiberální demokracie dojde k závěru, že se vlastně od sebe mnoho neliší. Proč tedy ale vůbec neliberální a křesťanskou demokracii odlišovala?

Další výhradu mám k použité metodologii. Hlavní otázka autorky se týká toho: „Zda a jakým způsobem je Orbánovo pojetí křesťanské demokracie v rozporu s pojetím klíčových hodnot EU.“ (s. 9). Jak se ale dá něco takového zkoumat? Autorka volí dvojí metodologický přístup. Předně chápe Orbánovu illiberální demokracii jako ideologii a k jejímu studiu využívá Freedmenovu metodologii. Tuto metodologii v hlavních rysech dobře vysvětlila a rozbořem Orbánových projevů stručně, ale dostatečně charakterizovala hlavní jádrové a sousední koncepty ideologie illiberální demokracie. Kde ale vzít ideologii evropských hodnot? Žádný autorizovaný jejich seznam přece neexistuje. Pouze evropské smlouvy, systém evropských institucí a systém evropského práva. Autorka tuto obtíž vyřešila tím, že vzala rozhodnutí Soudního dvora EU a hledala v něm evropské hodnoty. Na tom něco je. Pokud nejsme právními pozitivisty, tak uznáme, že evropské právo má svůj hodnotový obsah. Avšak je otázka, jak tento hodnotový obsah evropského práva můžeme zkoumat. Autorka k tomu rovněž použila Freedmenovu metodologii a snažila se v rozhodnutí Soudního dvora identifikovat nějaké jádrové a sousední koncepty, aby pak na nich ukázala, jak se rozchází s hlavními koncepty Orbánovy illiberální demokracie. Myslím ale, že takový postup není vhodný. Rozhodnutí soudního dvora nejsou ideologie, ale nálezy práva ve sporech, které ovšem mohou být i hodnotové. Ale pokud by to chtěla autorka zjistit, musela by se pohybovat v rovině práva a podrobněji rozebrat jednotlivé kauzy a na nich osvětlit střet hodnot, ale dívat se na rozhodnutí Soudního dvora jako na ideologii drhne.

Závěrem mohu potvrdit, že práce je kvalitní, přemýšlivá a autorka osvědčila potřebné analytické schopnosti. Navrhuji práci klasifikovat známkou velmi dobře.

Doc. PhDr. Milan Znoj

V Praze dne 28.8.2024